

Voor de laatste keer: MOSSELEN

Een tragikomedie

Leon Pensaert

2012

Met dank aan Louis Van Gysel en Maria Van Humbeek, oud-kolonialen

Info:

WILSSENS, Marie-Anne: Bij leven en welzijn. Een eeuw dagelijks leven in België.

Tielt, 1999.

LUCAS, Catherine: Wandelen naar Kongo. Langs koloniaal erfgoed in Brussel en

België. Berchem, 2006.

RAYMAEKERS, Jan: Congo. De schoonste tijd van mijn leven. Getuigenissen van

oud-kolonialen in woord en beeld. Leuven, 2009.

VERLINDEN, Peter: Weg uit Congo. Het drama van de kolonialen. Leuven, 2002.

VERLINDEN, Peter: Achterblijven in Congo. Een drama voor de Congolezen.

Leuven, 2008.

PERSONAGES

Martha Wykmans, echtgenote van Marcel Tielemans

Marcel Tielemans, echtgenoot van Martha Wykmans

Dina Wykmans, echtgenote van Filemon Verheyen

Fil(emon) Verheyen , echtgenoot van Dina Wykmans

Rogerke, echtgenoot van Bertha, klant bij Martha

Bertha, echtgenote van Rogerke, klant bij Martha

negertje op de toog

René, postbode

Frans Martens, huisbaas

Mafutu, boy van Dina

Van Laken

Pater Renaat

- Bepaalde personages kunnen door één acteur vertolkt worden

I AKTE

winkeltje met toog waarop een missienegertje (acteur) zit, winkelrekken met producten uit de jaren vijftig van vorige eeuw –daarnaast

woonkamer jaren vijftig: tafel, vier stoelen, vier fauteuils, bijzettafeltje

1ste scène

Martha , armen gekruist, staat in winkel en kijkt in de coulissen –aan tafel in woonkamer

zit Marcel een pronostiek in te vullen

MARTHA

Je kan niet raden, wat ik zie...

Marcel! Marcel!

MARCEL

Jaja... brandt het?

MARTHA

Jij en je pronostiek! Rogerke en Bertha...

MARCEL

En dan!

MARTHA

In een auto!

MARCEL

staat op en loopt naar Martha

Sinds wanneer?

MARTHA

Van vanmorgen, denk ik. Gisteren is ze nog op de winkel geweest.

MARCEL

Wat een chromé!

MARTHA

En een open dak!

MARCEL

Een décapotable!

MARTHA

Rogerke moet goed verdienen.

MARCEL

General Motors.

MARTHA

Ze stoppen.

Proficiat met de auto. Waar rijd je naartoe, Bertha?

BERTHA

Vanuit de coulissen

Naar Overmere-Donk.

MARTHA

Ik zou in je plaats willen zijn.

Allez... 't amusement!

BERTHA

Daag!

MARCEL

Een auto... blijft een droom.

Terug naar woonkamer

MARTHA

Iedere dag , behalve zondags , om half vijf naar de vroegmarkt.

MARCEL

Nog drie invullen. Volgende week misschien... een auto.

MARTHA

Twee fietszakken en een bagagedrager vol verse groenten en fruit.

MARCEL

Racing Daring - Berchem Sport: Berchem wint. Tilleur-Gantoise: gelijkspel

MARTHA

Luister je?

MARCEL

Ssst. Nog één: Malinois-Beerschot. Dat is voor de ratten.

Daar zit een Dauphine in.

MARTHA

De laatste tijd blijf ik zitten met verlebberde groenten.

MARCEL

Renault dauphine!

MARTHA

Luister dan toch!

MARCEL

Mijn adres nog...

MARTHA

In godsnaam, Marcel!

MARCEL

Misschien rijden we in een karretje... zonder wielen.

MARTHA

De winkel draait niet zo goed meer.

MARCEL

Voilà!

MARTHA

Marcel, de klanten blijven weg.

MARCEL

Wat zeg je nu?

MARTHA

Ben jij doof?

MARCEL

Waarom heb je dat niet eerder gezegd?

MARTHA

Wat denkt een mens? 't Zal wel beteren.

MARCEL

We gaan dat straks eens samen bekijken.

MARTHA

Waarom nu niet?

MARCEL

Eerst mijn Prior inleveren, en dan nog naar het duivenlokaal.

MARTHA

Blijf niet plakken.

MARCEL

Voor half zeven moeten alle beestjes ingekorfd zijn.

2de scène

NEGERTJE

De pronostiek en zijn duiven.

MARTHA

Hij mag iets hebben.

NEGERTJE

Marcel is een lieve man.

MARTHA

Ik verdien het zout niet meer op mijn aardappelen.

NEGERTJE

En ik... ik moet minder knikken.

MARTHA

Als de pater binnenkort in je buideltje komt graaien.

NEGERTJE

Gaat hij niet veel meenemen of... jij moet me serieus doen knikken.

MARTHA

Waar moet ik de centen halen?

3de scène

Bertha in de winkel – Martha snijdt kaas

MARTHA

Hoe was het in Overmere, Bertha?

BERTHA

Pleasant. Geroeid, en dan op een terras in de zon... een dame blanche.

MARTHA

Was het een half pond kaas?

BERTHA

Ja.

MARTHA

Oei! Al 300 gram. 'k Ben er vandaag met mijn gedachten niet bij.

BERTHA

Rogerke zou niks anders dan kaas eten. Dus...

MARTHA

Nog iets?

BERTHA

Ja, niet veel meer.

MARTHA

Bertha, ik wil het al een hele tijd vragen.

BERTHA

Ik kan het zo raden : een ritje in onze auto.

MARTHA

Nee.

BERTHA

Laat horen.

MARTHA

Waarom zie ik je niet zo vaak meer in de winkel?

BERTHA

Rogerke en ik rijden naar de nieuwe supermarkt.

MARTHA

Nu je een auto hebt.

BERTHA

Inkopen voor een hele week. Je vindt er alles en... veel goedkoper.

MARTHA

Geen verse selder en prei nodig? Recht van de vroegmarkt.

BERTHA

Martha, de moderne tijd. Royco: soep in pakjes. In een wip: klaar.

MARTHA

Verse groenten, dat is toch...

BERTHA

Er is nog iets anders in 't leven dan uren in de keuken te staan.

MARTHA

Als je wilt, kan ik ervoor zorgen.

BERTHA

Voor alle soorten en smaken zoals in de supermarkt?

Tomaten, erwten, kervel, champignons...

MARTHA

Dat kan.

BERTHA

Je moet mee, Martha. Verkoop jij nog altijd haring per stuk?

MARTHA

Ik heb daar een klant voor.

BERTHA

En wat met de haringen die in 't zuur blijven drijven?

MARTHA

Ze houden het niet vol. Die springen eruit.

BERTHA

Nog een fles Inzamelk. Voor ons Rogerke zijn koffie.

MARTHA

Mijn laatste.

BERTHA

Goed verkocht.

MARTHA

Niet iedereen gaat naar de supermarkt.

BERTHA

Mag ik zaterdag komen betalen?

MARTHA

Voor een goede klant is niks te veel.

4de scène

NEGERTJE

In de supermarkt gaat dat niet.

MARTHA

Je hebt niet moeten knikken, negertje?

NEGERTJE

Van Bertha? Nee. De auto.

MARTHA

Mijn Fyffes bananen beginnen je kleur te krijgen.

NEGERTJE

Vroeger vlogen ze buiten.

MARTHA

Mijn deur blijft meer dicht.

NEGERTJE

Dan hebben de bananen minder kans.

MARTHA

Doe me niet lachen.

Weet je wat ik ga doen?

NEGERTJE

'k Zou het niet weten.

MARTHA

Je gelukkig maken... met een mijnwerkertje.

NEGERTJE

De pater zal lachen.

MARTHA

Vijftig centimes.

NEGERTJE

Dat weegt niet veel.

MARTHA

Weet ik.

NEGERTJE

'k Zal langer proberen te knikken.

5de scène

Marcel komt binnen en hoort Martha zingen

MARCEL

Juliette Gréco, of...

MARTHA

Een of andere Vlaamse nachtegaal. Hoe was het op het werk, schat?

MARCEL

Weinig facturen.

MARTHA

Een houtzagerij!

MARCEL

Er wordt minder getimmerd. En hoe is het hier?

MARTHA

Wat denk je?

MARCEL

Ik heb de oorzaak hier in mijn hand.

Toont reclameblad supermarkt

Gekregen van een sandwichman, in het centrum.

MARTHA

Laat zien... Nee... daar kan ik niet tegenop.

MARCEL

Ik ga mijn duiven verzorgen

MARTHA

Doe dat.

6de scène

NEGERTJE

Zijn duiven...

MARTHA

Zijn hobby.

NEGERTJE

En de houtzagerij?

MARTHA

Ook gehoord.

NEGERTJE

Hij begon meteen over iets anders.

MARTHA

Wie zou niet hetzelfde doen?

NEGERTJE

Is zijn duiventil nog altijd zo goed verzorgd?

MARTHA

Van de plankenvloer kun je eten.

7de scène

MARCEL

Ik heb de oplossing.

MARTHA

Waarvoor?

Dag, Rogerke.

ROGERKE

Martha, Marcel.

MARCEL

Rogerke, proficiat. Welk merk?

ROGERKE

Opel. Opel capitain. General Motors.

MARCEL

Kwaliteit.

ROGERKE

'k Zie ze iedere dag van de band rollen.

MARTHA

En direct betaald?

ROGERKE

Daar moet je niet aan twijfelen.

MARTHA

En, Rogerke, wat mag het zijn?

ROGERKE

Een pakje Tigra en twee eieren.

MARCEL

Van onze Mechelse koekoek. Uit onze tuin.

MARTHA

Verser kan niet.

ROGERKE

Ik had nog iets nodig, maar vergeten.

MARTHA

De leeftijd, zeker?

ROGERKE

In de supermarkt loop je rond, en dan kom je zoveel producten tegen.

MARCEL

Zo groot is het hier niet.

MARTHA

Dat is het?

ROGERKE

Ja. Schrijf het maar op, Martha. Krijg ik geen zegeltjes?

MARTHA

Nee, alleen op Fortproducten.

ROGERKE

Ik moest het van ons Bertha vragen.

MARTHA

Alle baten helpen.

ROGERKE

Vanavond gaan we naar de Dikke Mee, aan het Nachtegalenpark.

Je moet eens meegaan.

MARTHA

't Zal wel eens pas geven.

ROGERKE

Tot één van de dagen.

MARCEL

Ik ga ze nog eens tellen.

MARTHA

Wat?

8ste scène

NEGERTJE

Marcel spreekt in raadsels.

MARTHA

Ik kan niet volgen.

NEGERTJE

Wanneer heb jij nog eens gedanst?

MARTHA

Lang geleden. En de hele avond met één coca cola.

NEGERTJE

Uitgaan kost geld.

MARTHA

Ik heb toen ook nog een reep chocola genomen.

NEGERTJE

En wat kost zo'n reep?

MARTHA

Duurder dan bij mij.

NEGERTJE

Als je wilt uitgaan!

2de AKTE

1ste scène

MARCEL

Onze toekomst ziet er rooskleurig uit, schat.

MARTHA

Zeker niet bij Voeding Mart.

MARCEL

Toch wel! Ik heb mijn duiven geteld.

MARTHA

Waar is dat goed voor?

MARCEL

Voeding Mart wordt een kleine supermarkt.

MARTHA

Een mirakel!

MARCEL

Mijn oude duiven.

MARTHA

Ik zie het verband niet.

MARCEL

Er moet geld in het laatje komen. Dus: reclame maken.

Nu winkelen bij Voeding Mart. Bij aankoop voor ten minste 100 frank:

gratis een lekker duifje!

MARTHA

Maar, Marcel, jij bent ... hoe moet ik het zeggen?... een genie.

MARCEL

Weet ik. Ik loop er niet te koop mee.

MARTHA

Kijk eens naar hem (*negertje*): hij lacht zelfs .

MARCEL

Het bord zal vlug klaar zijn, en dat zet ik voor de deur.

2de scène

MARTHA

Zo vroeg thuis?

MARCEL

Kunnen we wat meer tijd aan mekaar besteden.

MARTHA

Oh! Maar overwerken de laatste tijd...

MARCEL

Ik heb het toch al gezegd: er wordt geen hout gekocht.

MARTHA

Als je maar niet wordt...

MARCEL

Zo'n vaart zal het wel niet lopen.

MARTHA

Jouw idee is fantastisch! Ik heb vandaag al gouden zaken gedaan.

MARCEL

Zie je wel.

MARTHA

Zeven duiven.

MARCEL

Reclame is het wondermiddel.

MARTHA

Heb je nog gepensioneerde duiven?

3de scène

BERTHA

Dag, Martha.

MARTHA

En goed gedanst in de open lucht?

BERTHA

Ik heb niet op mijn stoel gezeten.

Waarvoor ik hier ben?

MARTHA

Toch geen klachten, mag ik hopen.

BERTHA

De duif was niet gaar te krijgen.

MARCEL

Zo oud was dat duifje niet.

BERTHA

Ik denk dat het beestje kon lezen en schrijven.

MARCEL

't Was de beste duivin van mijn kot.

BERTHA

Maar niet in mijn pot.

MARTHA

En wat zal het zijn?

BERTHA

Voorlopig niks. Ik heb nog van alles genoeg. Dag, he!

MARCEL

Ik ga er nog de kop omwringen.

MARTHA

Als we maar niet in affronten vallen!

4de scène

Marcel loopt over het podium met een papier waarop hij tekent

MARTHA

Je doet zo druk.

MARCEL

Want er zijn veranderingen op til.

MARTHA

Dankzij zijn duiventil. Goed, he!

MARCEL

Wij zijn het potje en het dekseltje.

MARTHA

Soms sta ik versteld van mezelf.

MARCEL

Hier komt een koeltoog in glas en met licht. En de winkel moet groter.

MARTHA

Dan kunnen we meer aanbieden.

MARCEL

Dat zal de Unic nogal voelen.

Marcel tekent ondertussen.

MARTHA

Wat vindt de klant bij Voeding Mart?

MARCEL

Filet américain, paté, vleessla, wit en zwart...

MARTHA

Jij kunt ook rijmen.

MARCEL

Ze zullen hier staan aanschrijven...

MARTHA

Tot op het trottoir!

MARCEL

En verder.

5de scène

NEGERTJE

Als ze mij maar niet vergeten!

MARTHA

Ik denk van niet.

NEGERTJE

Meegaan met de tijd.

MARTHA

't Zal moeten.

NEGERTJE

Is er dan nog wel een plaats voor mij?

MARTHA

Tegen jou kan ik dingen zeggen...

NEGERTJE

Die je nergens anders kwijt kunt.

6de scène

MARCEL

Het kan niet dat iemand de winkel binnenkomt en in onze woonkamer kijkt.

MARTHA

Eigenlijk leven we op de straat.

MARCEL

Hier komt een muur.

MARTHA

Waar moeten de meubels staan als de woonkamer kleiner wordt?

MARCEL

Uitbouwen.

MARTHA

Een grotere ruimte...

MARCEL

Woonkamer en keuken samen.

MARTHA

Dus: één geheel.

MARCEL

Modern. Geen koterijen achter elkaar.

MARTHA

Mijn ventje is echt met zijn tijd mee.

MARCEL

Was ik volgens jou geen ge...?

MARTHA

En wie gaat die verbouwing betalen?

MARCEL

De huisbaas en wij.

MARTHA

Jij gelooft nog in Sinterklaas!

MARCEL

Het huis, zijn huis vermeerderd in waarde, en wij varen er wel bij.

MARTHA

En de huur wordt verhoogd.

Frans Martens, de huisbaas, komt binnen en hoort wat Martha zegt.

7de scène

FRANS

Ik denk van niet.

MARTHA

Dat is meer dan goed nieuws, meneer Martens.

MARCEL

Jij komt als geroepen, Frans.

FRANS

Nog niet vaak horen zeggen.

MARCEL

Martha en ik denken aan verbouwing.

FRANS

Oh!

MARCEL

In het centrum is er nu een supermarkt gekomen.

FRANS

Ja. De Unic. Wat je daar allemaal vindt!

MARTHA

En dat heb ik niet.

MARCEL

Als we willen concurreren, moeten we vergroten.

FRANS

Dat is zo klaar als pompwater.

MARCEL

We hadden dus gedacht...

FRANS

Voor je verdergaat...

MARCEL

Wacht. Als de winkel vergroot, stijgt je eigendom in waarde.

FRANS

Een waarheid als een koe, maar...

MARTHA

We verdelen de kosten van de verbouwing.

FRANS

Ik doe niet mee.

MARCEL

Wat houdt u tegen?

FRANS

De gemeente gaat deze kant van de straat onteigenen voor een winkelcentrum.

MARTHA

Dat is het eerste wat ik ervan hoor.

MARCEL

En wanneer?

FRANS

Morgen... nog niet. Hoewel, met de gemeente weet je nooit.

MARTHA

Wat zal het zijn?

FRANS

Eén pekelharing en vijf repen Jacques. Verschillende smaken.

Ik heb al zeventig omslagen. En voor vijfenzeventig heb ik een doos pralines.

MARTHA

Het is zo dat je rijk wordt, he, Frans!

8ste scène

MARCEL

Een streep door onze rekening.

MARTHA

Luchtkastelen.

MARCEL

Neen! Actie. Geen woorden...

MARTHA

Maar daden. Je bent gek, Marcel.

MARCEL

Nog niet. Een eigendom kost meer dan een verbouwing.

Samen denken.

MARTHA

Hoe meer chocolade we eten, hoe meer zilverpapier we hebben.

NEGERTJE

Daar weet ik alles van.

MARCEL

Dan moeten we naar Congo om dat in te wisselen.

MARTHA

Wie betaalt de reis?

MARCEL

Een bankoverval.

MARTHA

Bony en Clyde. We hebben wel geen auto.

MARCEL

Die vragen we aan Bertha en Rogerke.

MARTHA

Ze lenen hem direct.

MARCEL

Ik heb het: mijn prijsduiven!

Mijn oude rakkers hebben even de winkel doen draaien.

MARTHA

Opnieuw een duif bij de aankoop van...

MARCEL

Nee. Ik stop ermee.

MARTHA

Wie geeft nu op?

MARCEL

Ik verkoop al mijn duiven.

MARTHA

En met dat geld... een eigendom?

9de scène

MARTHA

Hoe zal het vandaag zijn?

NEGERTJE

Je kent het antwoord.

MARTHA

Mag ik eens in je buideltje?

NEGERTJE

Veel zit er niet in. Jij wilt toch niet...

MARTHA

Ik ken de tien geboden.

NEGERTJE

Vlucht het stelen en bedriegen. De pater zou er niet om lachen.

MARTHA

Gewoon curieus.

NEGERTJE

Als er geen klanten over de vloer komen...

MARTHA

Konden we maar betalen met zilverpapier!

NEGERTJE

Dan was het probleem opgelost.

MARTHA

Ik at dag en nacht Victoria, Martougin, Meurisse...

NEGERTJE

Met de groene omslag... dat is met hazelnoten.

MARTHA

Jij weet wat lekker is.

NEGERTJE

Hazelnoten groeien hier, maar chocola komt van bij ons.

MARTHA

Congo, dat moet een paradijs zijn.

NEGERTJE

Weet je wat? Ga eens langs.

3de AKTE

1ste scène

Postbode René Willems komt binnen

MARTHA

Dag, René. Iets bij voor mij?

RENE

Monsieur et madame Tielemans-Wyckmans

MARTHA

En nog wel in 't Frans!

RENE

Kijk eens. *Envelop air mail*

MARTHA

Congo!

RENE

Kijkt naar afzender

Monsieur et madame Verheyen-Wyckmans.

Dat is...

MARTHA

Mijn zuster Dina en haar man Fil. Natuurlijk! Hun tweede term is voorbij.

RENE

Dan komen ze terug... voor goed.

MARCEL

Neenee, op vakantie bij ons.

MARTHA

Jaja.

RENE

Je bent niet zo enthousiast.

MARTHA

De winkel... 't gaat niet goed.

RENE

Nu je het zegt. Gewoonlijk was dat van:

'Goedemorgen, facteur. Dag, Stans, Dag Jef...'

MARTHA

En weet jij hoe het komt?

RENE

't Is erg dat ik het moet zeggen: de Unic.

MARTHA

Daar kan ik niet tegen concurreren. Ik verkoop per dag één pakje koffie.

RENE

En in de Unic is de koffie goedkoper.

MARTHA

Zo simpel is dat.

RENE

Om over iets anders te beginnen. Ik heb de laatste duif van Marcel gekocht.

MARCEL

Je zult er geen spijt van hebben.

RENE

Ik moet alleen nog leren: een duivinnetje tegen mijn buik te drukken.

MARTHA

Dat kan hij.

RENE

Mag ik dat bij jou eens proberen?

MARCEL

Ik ben niet jaloers.

RENE

Een mens mag al eens lachen, he! Daaag!

2de scène

Martha opent de envelop, Dina leest de brief

STEM DINA

Dag, lieve zuster en schoonbroer.

MARTHA

Ik heb altijd met ons Dina goed overweg gekund.

STEM DINA

Onze tweede term zit erop. Ons verlof in het vaderland staat voor de deur.

MARTHA

Ik ben zo blij dat ik je weerzie.

STEM DINA

We hebben veel te vertellen. 't Is ook drie haar geleden.

MARTHA

De tijd staat niet stil.

STEM DINA

In Congo is het leven plezant. Hoewel! Af en toe wat wringerij van de negers.

MARTHA

Zeg, negertje, waarom beginnen jullie lastig te doen?

NEGERTJE

Ik weet het niet. De ene dag is de andere niet.

STEM DINA

En hoe is het daar? Iedereen pront en gezond?

MARTHA

Met ons gaat het goed. Maar Marcel zijn moeder...

STEM DINA

Zoals altijd, zeker.

Op 18 mei landen we in Melsbroek. Vandaar rijden we met een taxi...

MARTHA

Jij moet geld hebben, Dina... een taxi!

STEM DINA

Naar het station van Schaarbeek. En dan met de trein naar

de middenstatie. Je komt ons toch afhalen.

MARTHA

Met toeters en bellen.

STEM DINA

Ik ga nu stoppen want de boy cuisinier maakt me nog zot.

MARTHA

Wat is dat?

STEM DINA

Doe aan iedereen de groeten van ons, de twee kolonialen in de familie.

Tot dan! Dina en Fil.

MARTHA

't Zal niet mankeren. Jullie zijn welkom.

3de scène

Martha, Marcel, Dina en Fil met bagage komen binnen.

FIL

Dat is geleden van in Schaarbeek dat ik iets heb gedronken.

MARCEL

Piedboeuf?

FIL

Tafelbier! Jij hebt toch whisky?

MARTHA

Ik heb daar geen vergunning voor.

FIL

HET middel tegen malaria.

MARTHA

Dat kennen we hier niet. Alleen borstvellingen.

DINA

Allez, Marcel, dat jij op een weekday vrij bent!

MARCEL

Ik zou ook eens willen vliegen.

MARTHA

Dat moet plezant zijn.

FIL

Met de Sabena waren we vlug in Melsbroek. Eén tussenlanding.

DINA

De Congoboot doet er gemiddeld 17 dagen over..

FIL

Tijdwinst. In Congo wordt geld verdiend.

DINA

En hoe draait de winkel hier?

MARTHA

Grote stoef is het niet.

FIL

Vorige keer zag de winkel er precies hetzelfde uit.

DINA

Geen veranderingen in drie jaar!

MARCEL

We waren iets van zin...

MARTHA

Maar alleen de winkel...

DINA

't Is niet waar! Doe die neger weg. Hij hoort en ziet te veel.

MARTHA

Dat is geen echte.

FIL

Met sommige negers kan ons Dina goed overweg.

DINA

Met sommige.

MARCEL

En wie zijn dat?

DINA

De boys bij ons in huis.

MARTHA

De knechten dus.

DINA

Die beredderen het huishouden.

Maar als een neger een blanke vrouw ziet...

FIL

Of als een blanke deerne...

DINA

't Is hier fris.

In Congo liggen de temperaturen wel iets hoger.

MARTHA

Voor katoenen kleedjes en bloesjes is het nog te vroeg.

Ik heb een golfje voor jou.

MARCEL

Maar voor mij mag je luchtig gekleed zijn, Dina.

FIL

Voor de negers ook. Hun ogen vallen eruit.

Mijn keel is gewoon kurkdroog.

MARCEL

Nu hebben we nog niks gedronken. Ik ben beschaamd.

MARTHA

Hier! Trek aan. En geen bananen meegebracht?

DINA

Nee, maar wel iets speciaals.

...

A.u.b.

...

Wat vind je ervan?

MARTHA

Heel schoon.

FIL

Congolese kunst.

MARCEL

Eerst onze dorst lessen.

Door elkaar

Santé. Proost.

FIL

Martha, je had het over bananen.

DINA

Als hij over bananen begint...

FIL

Achttienduizend hectare bananenplantages in heel Congo.

DINA

Hadden we er zoveel, dan was hij nog minder thuis.

FIL

Onze plantage is een goed draaiend bedrijf.

MARTHA

Was het hier ook maar zo! Er is een supermarkt.

DINA

Ik heb nog niet veel klanten gezien.

MARCEL

Fil, help je even mee met de koffers?

FIL

Dezelfde kamer als vorige keer?

DINA

Met het krakende bed.

MARTHA

Stil liggen.

DINA

We zullen ons gedragen.

4de scène

MARTHA

Ons Dina is een mooie vrouw.

NEGERTJE

't Zal nog niet!

MARTHA

Ze heeft sex-appeal.

NEGERTJE

Wat een geluk dat ik goed vastzit!

MARTHA

Ons Dina heeft iets meer dan ik.

NEGERTJE

Doe er iets aan.

MARTHA

De trap kraakt.

NEGERTJE

Laat ze maar vertellen.

5de scène

Dina, opzichtig gekleed, komt lachend binnen

MAFUTU

Madame, zo goed gezind!

DINA

Mafutu, het was echt gezellig.

MAFUTU

Genoten?

DINA

Meer dan dat?

MAFUTU

Je ziet er verleidelijk uit.

DINA

Geef me iets fris... en daarna een whisky.

MAFUTU

Wilt u wat gaan liggen, madame?

DINA

Ja, en hang het muskietennet over mij.

MAFUTU

Komt zo voor mekaar.

DINA

Masseer me eerst.

...

O, Mafutu, je handen... heerlijk.

DINA

Oh... daar!

MAFUTU

Een boy cuisinier komt overal.

FIL

Wat is dat hier?

MAFUTU

Heerlijke handen voor madame.

DINA

Schat, ik had je nog niet verwacht.

FIL

'k Zal wel overnemen, Mafutu.

DINA

Hij doet het goed.

MAFUTU

Madame is content.

FIL

Daar twijfel ik niet aan.

6de scène

DINA

Fil is soms wat jaloers.

FIL

Dat is niet waar.

MARCEL

De gelegenheid maakt de dief.

MARTHA

Ons Dina heeft nooit scrupules gehad.

DINA

Toch niet met een neger.

FIL

Er zijn blanke vrouwen...

MARTHA

Ben jij niet wat verdikt sinds vorige keer?

DINA

Congo is voor mij naar de club gaan, tennissen, paardrijden...

FIL

Feesten.

DINA

Lekker eten en drinken.

FIL

Maar ik gun haar dat.

DINA

Fil hangt iedere dag in de bananenbomen.

DINA

Verkommeren... nooit van mijn leven!

MARCEL

't Is morgen in het dorp jaarmarkt. Willen we met z'n vieren....

DINA

Dat is lang geleden.

MARCEL

En 's middags naar de koers. Van Steenbergens rijdt.

DINA

Martha, interesseert je dat?

MARTHA

Misschien kunnen wij naar de Soloparade? Margarine, voor op de boterham.

MARCEL

En er treden ook Vlaamse artiesten op: Jenny Durand en Will Ferdy.

DINA

Dat Belgenland!

MARTHA

En morgenmiddag... frieten met kieken!

DINA

Martha, als het kan: geen kieken. In Congo bijna iedere dag Poulet Moambe.

MARTHA

Is dat aap?

FIL

Nee, het nationale kiekengerecht.

MARCEL

Frieten met biefstuk dan.

FIL

Dat zal smaken.

MARTHA

Met sla en zelfgemaakte mayonaise.

7de scène

Aan tafel of in fauteuil

DINA

't Was een mooie dag! Jaarmarkt, vuurwerk.

MARCEL

Zeg, Martha, waar zijn de bollen van Zwarte Jef?

MARTHA

Nog in mijn sacoche.

MARCEL

Zwarte Jef, die doet alle jaarmarkten.

FIL

Dat moet voor de meesten een attractie zijn. Een neger!

DINA

Hij spreekt wel goed Antwerps. Woont hier ook al jaren!

FIL

Terug naar Congo... kan niet.

MARCEL

Hij heeft daar toch nog familie, of niet?

FIL

België is Congo niet.

MARTHA

Wat wil je daarmee zeggen?

DINA

Zwarte Jef heeft hier al heel veel gezien!

FIL

Je hebt hem stukjes zwarte drop zien uitdelen.

MARTHA

Om te proeven.

FIL

En toen maakte hij zich boos op een vrouw die een stukje aanpakte zonder dank u te zeggen.

MARTHA

En Zwarte Jef vroeg: Wat zeggen beleefde mensen als ze iets krijgen?

MARCEL

Ik begin het te snappen.

FIL

Zijn letterlijke woorden: Ge komt naar de Congo om ons te beschaven...

en ge zijt godverdomme zelf halve wilden.

DINA

Martha, heb je het door?

FIL

Toen was het even stil.

MARTHA

Hebben jullie, toen we rond de middag naar huis gingen, de twee bussen van

Pam Vermeulen gezien?

FIL

Op de Boomsesteenweg.

MARCEL

Ja, die reden naar de Expo.

MARTHA

Vol negers. 'k Heb er nog nooit zoveel samen gezien.

DINA

In de blanke wijken zie je er ook niet veel.

FIL

Wel op de plantages.

MARTHA

En allemaal met hemd en das.

DINA

Dat zijn de évolués.

FIL

Negers die middelbaar onderwijs hebben gevolgd...

DINA

En ze eten met mes en vork.

MARTHA

Daarom blijven ze hier?

MARCEL

Nee, nee. Die gaan terug.

DINA

Misschien zorgen ze wel voor problemen. Vandaag of morgen.

FIL

Zeg, laten we één van de dagen naar de Wereldtentoonstelling gaan.

MARTHA

Een goed idee.

8ste scène

aan de koffietafel

MARTHA

Ze kunnen er niet uit.

MARCEL

Verlof.

MARTHA

Ik blijf niet wachten. Geef me al koffie, Marcel.

Dina, in pikant nachtgewaad, komt al geeuwend binnen, Fil in pyjama

DINA

Goedemorgen.

Marcel, ik heb je horen opstaan en op mijn horloge gekeken. Kwart over zes!

MARCEL

Om half zeven hoor ik iedere morgen de Brabançonne. En dan begint het NIR.

MARTHA

Radiodistributie.

DINA

Wij hebben een pick-up.

FIL

Pat Boone, Nat King Cole...

MARCEL

Koffie?

FIL

Dat is van bij ons.

MARTHA

Kaas, confituur...

DINA

Krieken. Maak je hem zelf?

MARCEL

Die van Martha moet je proeven. Daar kan Materne niet tegen op.

MARTHA

Materne verkoop ik in de winkel.

Fil staat op, loopt naar de winkel en brengt wat mee

FIL

Alsjeblieft: Sirop de Liège, Choco van Kwatta. Genoeg van alles.

MARTHA

Zo blijf ik niet met veel zitten.

9de scène

NEGERTJE

Zo 's morgens aan de koffietafel...

MARTHA

Deden je oogjes geen pijn?

NEGERTJE

'k Wist niet waar ik eerst moest kijken.

MARTHA

Je hebt dus je ogen de kost gegeven.

NEGERTJE

Het is hier niet de gewoonte.

MARTHA

Als je beneden komt, ben je aangekleed.

NEGERTJE

Je zuster... heeft iets waar mannen...

MARTHA

Missienegertje, jij hebt hier al meer gezien en gehoord dan goed voor je is.

NEGERTJE

Zoals Zwarte Jef.

MARTHA

Voor je bestwil... ik hou je bij mij.

10de scène

Aan de koffietafel-postbode komt binnen

RENE

Goedemorgen, iedereen. Laat het jullie smaken.

DINA

Een tasje koffie?

MARTHA

René heeft een grote ronde.

RENE

Ik zou wel willen met de bloem van Congo. Maar in dienst.

RENE

Twee brieven en... een recommandé. Wil je hier eens aftekenen?

MARCEL

Het is zover.

MARTHA

Frans Martens.

DINA

Een aanbieder, Martha!

MARTHA

Ze staan hier aan te schuiven.

MARCEL

De huisbaas!

MARTHA

Niet aangetekend. Niet belangrijk.

RENE

Nog een prettige dag samen.

11de scène

MARCEL

De houtzagerij. Dat is aangetekend.

Geachte Marcel, met deze laat ik u weten dat het bedrijf voorgoed

de deuren sluit. Hopend...

FIL

Oei!

MARTHA

Marcel!

MARCEL

Ik heb het zien aankomen.

DINA

Heb je er al eens aan gedacht om met ons mee te gaan?

MARTHA

En de andere?

MARCEL

Van mijn ouders.

Beste kinderen. Over drie weken vieren wij onze 50ste

huwelijksverjaardag. Daarom organiseren wij een groot diner voor de hele familie.

Het feest zal doorgaan in de parochiezaal De Kroon.

We zijn op zoek gegaan naar een traiteur. Maar ons moeder en ik weten maar

al te goed dat Martha een heel goede kokkin is.

...

Ik hoor ze komen.

MARTHA

Het zijn lieve mensen.

MARCEL

Daarom willen we vragen of Martha – en ze moet het niet gratis doen – wil koken.

DINA

En ik ben hier ook nog.

FIL

Hier is geen boy.

DINA

Koken verleer je niet.

MARTHA

We doen het samen, Dina.

FIL

Je zult je moeten bewijzen.

DINA

Daag me niet uit.

MARCEL

En om het feest af te sluiten gaan we dansen met The Ray Brothers.

MARTHA

Dat is een orkestje.

DINA

Je vader heeft het niet slecht voor.

MARCEL

Kunnen jullie zo vlug mogelijk iets laten weten?

Moeder en vader.

DINA

Fil, we gaan ons wassen en aankleden. Zet de radio eens op.

Dina verlaat al dansend met Fil de scène

12de scène

MARCEL

Wat schrijft de huisbaas?

MARTHA

Geachte mijnheer en madame.

Deze maand hebt u de huishuur van 1100 frank niet betaald.

Wij hopen dat deze aanmaning volstaat.

Hoogachtend. Frans Martens.

MARCEL

Zeg, Martha...

MARTHA

Dat heb ik nu nog nooit voorgehad.

MARCEL

Ik breng hem vandaag nog de huur. Waar ligt het huishuurboekje?

MARTHA

Op zijn gewone plaats.

MARCEL

Zit er nog veel in de zwarte portefeuille?

MARTHA

't Zal niet blijven duren.

MARCEL

Nog altijd onder de balatum?

13de scène

Martha hoort Dina en Fil lachen, terwijl ze de tafel afruimt

MARTHA

Je moet niet vragen wat die aan het doen zijn.

NEGERTJE

Verlof. Weg van huis.

MARTHA

Ons Dina laat het niet aan haar hartje komen.

NEGERTJE

Sex appeal!

MARTHA

Jij kent dat?

NEGERTJE

Jouw woorden.

MARTHA

Je leert snel.

NEGERTJE

Ik ben wel zwart.

MARTHA

Dat Marcel de balatum maar terug goed legt.

NEGERTJE

Is de geheime plaats nog nodig?

NEGERTJE

Zoals het nu met de winkel gaat!

14de scène

DINA

Waar is Marcel?

MARTHA

Hij moest nog iets gaan regelen.

MARTHA

Waar blijft de Fil?

DINA

Hij schrijft een brief naar het Ministerie van Koloniën.

MARTHA

Marcel had hem kunnen meenemen naar de post.

DINA

Toen ik vannacht wakker lag, dacht ik: Marcel zonder werk...

MARTHA

Het gaat overal slecht.

DINA

De winkel...

MARTHA

Ontmoedigend!

DINA

Ga mee naar de Congo? Ik heb het gisteren nog gezegd, geloof ik.

Maar je bent er niet op ingegaan.

MARTHA

Congo? Dat is niks voor ons.

DINA

Jaren geleden dachten wij dat ook.

MARTHA

En nog eens iets: ik ken alleen maar mijn Vlaams.

DINA

Zonder Frans gaat het niet.

MARTHA

Dat klein beetje Frans van de huishoudschool.

DINA

Oui en non, dat is niet moeilijk. Je leert het door te spreken, en voor de rest...

gebaren... met handen en voeten.

MARTHA

Jij zit anders in elkaar dan ik.

DINA

Heb je hier een toekomst? Ginder, he,...

NEGERTJE

In de grond heeft ons Dina gelijk.

15de scène

In deze scène reageert Martha op wat ze ziet

DINA

Schat, ga je vanavond mee naar de club?

MAFUTU

Madame, wat eten we?

DINA

Tais-toi. Je parle avec mon mari.

MARTHA

Dat is al moeilijk Frans.

FIL

Je hebt vanmiddag getennist. Ben jij niet wat moe?

DINA

Een goede massage van Mafutu.

FIL

Zal je beslist goed doen.

MAFUTU

Madame...

DINA

Mafutu, als blanken praten, zwijgt de neger. Sois poli.

MARTHA

Dat heb ik niet verstaan.

DINA

Hij moet zijn plaats kennen.

FIL

Ik kan niet mee. Problemen met de tractor op de plantage.

DINA

Dan ga ik alleen. Ik eet daar wel iets.

Fil, mag hij kieken klaarmaken?

Fil knikt en vertrekt

Mafutu, pour lui poulet.

MAFUTU

Merci bien, madame. Et pour vous?

DINA

Je ne mange pas ici ce soir.

MARTHA

Dat Frans rolt eruit bij u.

16de scène

MARTHA

Jij spreekt Frans zoals de Française van enkele huizen verder.

DINA

Ben er ook al zes jaar. Je wordt gedwongen.

MARTHA

Hoe jij omgaat met de negers?

DINA

Nooit discuten met een zwarte. De wil van de blanke is wet.

MARTHA

Je moet durven.

DINA

Wij zijn in Congo om de negers heel wat bij te brengen. Dus: gehoorzamen.

Eigenlijk kom je als blanke vrouw weinig in contact met de negers.

MARTHA

Hoe kun je ze dan helpen?

DINA

In Congo rijd ik met een Chevrolet, met veel chroom.

MARTHA

Als wij ergens naartoe moeten, dan is het met de velo of met de tram.

DINA

Hoe vaak ga je met Marcel uit?

MARTHA

Nooit.

DINA

Fil werkt op de plantage. Mijn boy doet het huishouden onder mijn leiding.

MARTHA

Ik doe de winkel, ik kuis, ik maak het eten klaar, ik was, ik plas...

DINA

Nog iets, Martha, het huissloofje?

MARTHA

Wat is daar verkeerd aan?

DINA

Er is nog iets anders in het leven, Martha. Iedere avond ben ik weg met of zonder Fil.

MARTHA

Hij vindt dat goed?

DINA

Feesten, fuiven... en er zijn knappe mannen... blanke.

MARTHA

Dina!

DINA

Je moet weten hoever je kan en mag gaan.

MARTHA

Ja.

DINA

Fil werkt een hele dag. Als hij 's avonds thuiskomt, is hij moe. Mijn leven gaat verder.

17de scène

aan de ontbijttafel – telefoon rinkelt

MARTHA

Hallo, Voeding Mart.

DINA

Voor zolang het nog duurt.

MARCEL

Wat?

MARTHA

Dag, vader. Hoe is het met moeder?

...

Ja, de ene dag al wat beter dan de andere.

...

Je mag op ons rekenen.

...

MARCEL

Hoe?

MARTHA

...

Er zal genoeg zijn.

...

Jaja, voor een vijftig man.

...

Een van de dagen komt Marcel langs met het menu.

...

Deze week staat alles op punt. Dat is afgesproken.

...

Ben je al naar de dokter met haar geweest?

...

Oh, er zijn momenten dat ze verstrooid is.

MARTHA

Maar dat heb ik ook, vader.

...

Wat zeg je nu? Ze doet soms in haar broek.

...

Vader, luister eens. Ik moet dichtleggen. We staan eigenlijk klaar om te vertrekken naar de Expo in Brussel.

...

Jaja, wees maar gerust. We zullen ons amuseren.

MARCEL

Dat ziet er precies niet goed uit, met ons moeder. En zo ineens!

DINA

Als het begint met een mens...

MARTHA

Zo vlug mogelijk naar je ouders.

DINA

En met de menu voor de jubilee.

MARCEL

Mijn moeder!

FIL

En nu naar de middenstatie.

18ste scène

RENE

Goedemorgen, samen.

MARCEL

We wilden net vertrekken naar Brussel.

DINA

Jij vindt dat hier plezant, he, René?

MARTHA

De facteur komt speciaal voor jou, Dina.

RENE

Als je het maar weet! We mogen eens lachen, he, Fil?

MARCEL

Wat zal 't nu weer zijn?

Kom, dat ik teken.

MARTHA

Van wie?

MARCEL

Van de gemeente.

RENE

Toch geen slecht nieuws?

MARCEL

We mogen hier nog drie maanden wonen...

MARTHA

En dan...

MARCEL

De bulldozer erover, zeker. De gemeente heeft onteigend.

MARTHA

De huisbaas zal er wel aan verdiend hebben.

DINA

Eigenlijk heeft René goed nieuws gebracht.

RENE

Zie je wel. Nu ben ik weg.

FIL

Een winkel die niet draait.

DINA

En je moet uit het huis!

FIL

En je staat op straat!

DINA

En Marcel zonder werk!

FIL

Ik heb de oplossing.

MARTHA

Ja, en die ken ik.

DINA

Ons Martha is slim.

MARCEL

Ik kan niet volgen.

DINA en FIL

Congo.

Stilte

MARCEL

Mijn ouders.

MARTHA

Die van ons, he, Dina, zijn in de hemel.

DINA

Jullie kunnen de hemel op aarde hebben. Als je wilt.

MARCEL

Uitverkoop...

MARTHA

Wegens definitieve sluiting.

FIL

Dat hoor ik graag.

DINA

Op ons kan je rekenen.

MARTHA

't Is wel een serieuze beslissing.

FIL

Vanboven de knop omdraaien.

MARCEL

Dat zal niet voor iedereen gemakkelijk zijn.

FIL

Jij denkt aan je ouders.

DINA

Vooruit kijken, Marcel.

MARTHA

Het is onze toekomst.

MARCEL

Als we vanavond terug zijn, maak ik het papier klaar.

FIL

Marcel, morgen naar het gemeentehuis: informatie vragen over de koloniale school.

MARTHA

Het is begonnen.

4de AKTE

1ste scène

Aan de ontbijttafel

DINA

Allez, nu heb ik ook zo eens een Congolees dorp gezien.

MARTHA

Dat zie jij toch elke dag.

DINA

De negers leven in de cité. Wij komen daar niet.

FIL

Ik heb gevraagd waar de zwarte figuranten overnachten.

In het Centre d'Accueil .

MARCEL

En 's morgens worden ze daar afgehaald en... tentoongesteld. Ik heb alleen

Frans horen spreken.

FIL

Je verstaat goed Frans.

DINA

Waarom kan het op de Expo ook niet in het Vlaams?

MARTHA

Negers moeten wel gevaarlijk zijn... zaten achter bamboeafsluitingen.

DINA

Zo komt het wel over.

MARTHA

En wij trekken naar Congo!

FIL

Je hoeft niet bang te zijn. Op mijn plantage loopt het vol met negers.

In de blanke wijken duikt er soms eens ene op.

DINA

Soort bij soort.

FIL

Om 9 uur 's avonds zijn ze weg.

MARTHA

Ik vond het paviljoen van de katholieke missies de moeite...

MARCEL

De troubadours van koning Boudewijn met hun missa luba...

FIL

Nog nooit gehoord. Plantage is werken. Ik heb echt geen tijd voor de kerk.

MARCEL

Dat Latijn klonk... Congolees-Gregoriaans.

DINA

Wij zijn niet kerks, maar het deed me iets.

2de scène

MARTHA

Een serieuze beslissing, negertje!

NEGERTJE

Ik dacht: Martha zwijgt in alle toonaarden.

MARTHA

Een mens is ermee bezig.

NEGERTJE

Wat gaat er met mij gebeuren?

MARTHA

Als je in België bent geweest, staan ze ginds niet voor jou te springen.

NEGERTJE

Ik ben wel een stukje van het meubilair, van je winkel ...

MARTHA

Vergeten... nee, dat doe ik niet.

NEGERTJE

Voor Marcel is het niet gemakkelijk.

MARTHA

Voor mij is het anders dan voor hem.

NEGERTJE

De winkel zul je vlug vergeten zijn.

MARTHA

Ouders niet!

NEGERTJE

Marcel en jij houden van elkaar.

MARTHA

Je mag gerust zijn.

3de scène

's avonds in de fauteuils- Martha telefoneert met vader

MARTHA

Bedankt vader, dat je de jubilee fantastisch vond.

...

Ons Dina heeft ook echt haar best gedaan.

En de spijskaarten die jij geschreven hebt... ze waren af.

MARCEL

Ons vader heeft altijd schoon kunnen schrijven.

MARTHA

Wat?

...

Zeg het nog eens, vader.

...

Ja, de koninginnenhapjes... eigenlijk is dat wat mijn specialiteit.

DINA

Lekker! Kaaimannenstaart, olifantenslurf... dat eten wij bijna iedere dag!

FIL

Afwisseling van spijs doet eten.

MARTHA

Ssst! Moeder!

...

Oei! Het verergert nog.

MARCEL

Hoe?

MARTHA

Soms kent ze je vader niet meer.

MARCEL

En dan vertrekken wij naar Congo.

MARTHA

Ssst!

Vader, luister eens. Eén van de dagen komen we langs.

Ik ga je laten. Bedankt voor je telefoontje.

...

Ja, dat doe ik. Daag.

Als ik aan het telefoneren ben, moet je daar niet tussen komen.

FIL

En, Marcel, hoe is het in de koloniale school?

MARCEL

Boeiend.

DINA

Laat horen.

4de scène

VAN LAKEN

Goedemorgen, heren. U bent in groten getale opgekomen.

De oproep in de kranten door het Ministerie van Koloniën heeft niet in dovemansoren geklonken. In onze kolonie zit toekomst.

Ik ben Frans Van Laken. In enkele weken gaan mijn collega's en ik u voorbereiden op uw verantwoordelijke taak. U gaat mee besturen.

Wat weet u van Congo?

NEGERTJE

Ikke, niks.

VAN LAKEN

Wie bestuurt Kongo?

MARCEL

Wij.

NEGERTJE

Zo simpel is dat.

VAN LAKEN

Neenee. Het ministerie. Eigenlijk is de grote baas...

NEGERTJE

Bwana Kitoko.

MARCEL

Koning Boudewijn.

VAN LAKEN

Neenee. Léon Pétillon: de gouverneur-generaal.

En hij verblijft in de hoofdstad.

NEGERTJE

Brussel.

MARCEL

Leopoldstad.

VAN LAKEN

Heel goed, meneer.

5de scène

MARCEL

Dat zijn mijn notities.

MARTHA

Dat is al heel wat.

FIL

Laat eens zien. Bestuurlijke indeling. Zes provincies.

MARCEL

Interessant, maar de pauze is altijd meer dan welkom.

DINA

Ik zou de provincies niet kunnen opnoemen.

NEGERTJE

Ik ook niet. Maar ik ken wel de Belgische provincies en hun hoofdsteden.

FIL

Je wilt gewestbeambte worden of niet...

DINA

Wij, blanke vrouwen, bestieren in Congo het huishouden.

FIL

En je hebt hulp.

MARTHA

De boys.

MARCEL

Ik ga het Belgische gezag vertegenwoordigen.

FIL

En wat betekent dat?

MARCEL

Bevoegd zijn over alles wat je kunt bedenken: belastingontvanger, politierechter, officier van de gerechtelijke politie, postmeester, bruggenbouwer...

DINA

Dat is wat anders dan bananen, he, Fil!

MARTHA

Als het maar niet naar zijn hoofd stijgt.

FIL

Bij Marcel niet. Dat weet ik.

MARCEL

Alles voor de negers, niets door de negers. Van Laken, onze leraar, zegt het zo mooi:

Dominer pour servir.

NEGERTJE

De blanke beveelt, en wij voeren uit.

DINA

Zeg, Martha, als we morgen eens naar de Innovation gingen, dan kunt je je Frans eens testen.

MARCEL

Heel goed.

MARTHA

Spreken ze in Congo geen Vlaams?

FIL

Wij, allez de Vlamingen, onder elkaar.

DINA

Waar wordt er in België geen Frans gesproken?

6de scène

PATER RENAAT

Dag, heren. Ik ben pater Renaat. Sommigen denken: een witte pater. Hij komt voor zijn firma reclame maken. Hoegenaamd niet. Ik ben terug in België voor een medisch akkefietje. Dit terzijde.

Wij, Vlamingen, spreken vloeiend verschillende talen.

NEGERTJE

Les noirs européens.

PATER RENAAT

Ik breng jullie, toekomstige koloniale, wat Lingala bij.

NEGERTJE

Dat is mijn taal. Maar wij mogen in het bijzijn van de blanken geen Lingala spreken. Schrik, zeker?

PATER RENAAT

Je moet hun taal kennen, wil je hun cultuur begrijpen.

NEGERTJE

Wij leren alles over België, maar niks over Congo.

PATER RENAAT

Dichter bij de zwarte staan kan pas als je hun taal ook kent.

NEGERTJE

Daarom spreken wij als we van de paters hebben les gekregen... Latijn.

Agricola laborat, rosa delectat. Dat verstaat de blanke niet.

7de scène

MARCEL

Fil, ik ga u eens testen. Wat betekent: njosso malamù?

FIL

Hoe gaat het?

MARCEL

Na lino yo?

DINA

Ik heb u lief.

FIL

Je ziet het echt zitten.

MARCEL

Zonder twijfel. Maar mijn moeder.

FIL

Niet gemakkelijk.

MARCEL

Ga ik mijn ouders na drie jaar nog terugzien?

FIL

Een medaille heeft altijd twee kanten.

MARCEL

Zou je willen geloven dat ik schuldgevoelens begin te krijgen?

MARTHA

Je ouders inlichten.

DINA

Zo vlug mogelijk.

FIL

Ook voor jezelf.

MARTHA

Vertel nog wat over de cursus.

8ste scène

VAN LAKEN

Heren, binnen de blanke gemeenschap is er een strikte hiërarchie.

MARCEL

Oh!

VAN LAKEN

Een directeur golft met een districtcommissaris, een gewestbeheerder dineert met een ingenieur...

MARCEL

Gewestbeheerder is boela matari.

VAN LAKEN

Heel goed.

Zorg ervoor als je naar Congo gaat, dat je getrouwd bent.

NEGERTJE

Sommige blanken doen het wel eens met een negerin.

VAN LAKEN

Le ménagère congolaise sert à tout, sauf à faire le ménage.

MARCEL

Er zitten ook enkele vrouwen in de les.

VAN LAKEN

Dames, vermijd contact met de negers, behalve met de boys.

Hou afstand.

VAN LAKEN

Blijf in de blanke wijk. Apartheid.

Heren, de blanke, de mundele heeft overal voorrang: ziekenhuizen, winkels, hotels...

NEGERTJE

Alleen zwarte verpleegsters, zwarte winkeljuffrouwen en zwarte kelners zijn toegelaten. Ik weet dat, want ik kom uit een grote familie.

9de scène

MARCEL

Ja, Congo!

FIL

Twijfel niet, Marcel!

MARTHA

Hij houdt zielsveel van zijn ouders.

DINA

Ga ze het eerder vanavond nog dan morgen zeggen.

FIL

Je gaat je beter voelen.

MARTHA

's Nachts ligt hij voortdurend te woelen.

DINA

En de winkel gaat definitief dicht.

MARTHA

Dat was mijn leven.

DINA

Iedere dag ... een dag dichterbij het vertrek.

FIL

Niet blijven uitstellen.

MARCEL

Ik weet het.

MARTHA

Alle moed bij elkaar scharrelen.

DINA

Ik heb je moeder op de jubilee gezien. Veel ging aan haar voorbij.

MARCEL

Drie jaar is lang. Ik zie ze niet meer terug.

5de AKTE

1ste scène

Beelden van de kathedraal – het Steen – Groenplaats – de Meir-

Zoo...

MARCEL

Antwerpen.

MARTHA

We verlaten onze grond...

MARCEL

Een avontuur.

MARTHA

En samen.

MARCEL

Congo : een uitdaging.

MARTHA

De koloniale school heeft je goed voorbereid.

MARCEL

Voor onze kolonie: Belgische Congo.

MARTHA

Belgisch. Misschien voelen we niet eens dat we zo ver weg zijn.

MARCEL

Het wordt goed.

MARTHA

Hopelijk geen ontgoocheling.

MARCEL

Dag, België.

2de scène

Bij de ouders van Marcel

VADER

Welkom, lieve kinderen.

MOEDER

Ken ik u?

MARTHA

Moeder, ik ben Martha, en dat is je zoon: Marcel.

MOEDER

Ik zou het zweren.

VADER

Als ik geweten had, dat je vandaag kwam, dan had ik eten voorzien.

MARTHA

Niet nodig. Ik heb alles meegebracht.

MOEDER

Profijtelijk

MARCEL

Mosselen.

MOEDER

Dan gaan we naar Sint-Anneke.

MARTHA

Ik ga ze hier klaarmaken.

VADER

Lieverd, dat kan Martha.

MOEDER

Bent u de dienstster van het restaurant?

MARCEL

Martha is mijn vrouw, jouw schoondochter.

VADER

Ik weet niet wat ik moet beginnen.

MARTHA

Je kunt ze nog helpen?

VADER

Tot hiertoe wel, maar hoelang nog?

MARTHA

Ieder moment dat we nu samen zijn, moeten we koesteren.

VADER

We nemen de dag zoals hij komt. Morgen bestaat niet.

MOEDER

Hoe laat vertrekt de overzet?

MARCEL

We blijven hier .

MARTHA

Selder. Dat heb ik vergeten.

MOEDER

En dat werkt in een restaurant.

VADER

In mijn tuin staat genoeg, en ik heb nog een vol potje mosterd

Devos-Lemmens.

MARTHA

Zouden ze dat ginds ook hebben?

VADER

De mosselsaus op Sint-Anneke...

MOEDER

En ik ben daar zot van.

MARTHA

Van mijn saus moet je nu extra genieten, want het kan nog lang duren eer...

MARCEL

Vader, ik moet iets belangrijks zeggen.

VADER

Ik voelde al iets... laat me raden... Martha is in verwachting.

MARTHA

Was het maar waar!

MARCEL

Maar we doen ons best.

MOEDER

Wanneer begint de kokkin aan de mosselen?

MARTHA

Seffens.

VADER

Dan kan ik het niet raden.

MARCEL

Congo.

...

MOEDER

Amai, dat is hier stil. Ik denk dat we allemaal honger hebben.

VADER

Ze volgt niet meer.

MARTHA

Sinds de Unic er is bijgekomen, verlies ik klanten bij de vleet.

MARCEL

Ik ben mijn job kwijt. De houtzagerij is gesloten.

VADER

Het overvalt me, maar... het is jullie toekomst.

MARTHA

Bedankt, vader, dat je het zo ziet.

VADER

Moeder en ik, ach ja, we zien wel.

MOEDER

Kokkin, zou je niet aan de mosselen beginnen? Die moeten allemaal nog worden gekuist.

MARCEL

Vader, ik kon dat toch niet op het feest zeggen.

VADER

Akkoord. Ik heb er nu een mooie herinnering aan.

MARTHA

Dat geldt voor iedereen, vader.

MOEDER

Ik ook.

MARCEL

't Was plezant, he, moeder!

VADER

Er zijn momenten. Het geheugen. Wanneer vertrek je?

MARCEL

Wij wachten.

VADER

En is het voor lang?

MARCEL

De week daarop zijn we niet terug.

MOEDER

Ik begin echt honger te krijgen. Seffens missen we de overzet naar Sint-Anneke.

3de scène

Aan de ontbijttafel- postbode

RENE

Een goedemorgen. Ik heb voor iedereen wat wils.

MARTHA

Liefst geen rekeningen.

RENE

De gasmaatschappij.

MARTHA

Mijn woorden zijn nog niet koud.

RENE

Verheyen-Wykmans, a.u.b.

FIL

De CMB.

DINA

Vanop de Meir in Antwerpen.

FIL

In november vertrekken we met de Albertville aan kaai 303, naast het Steen.

MARTHA

We wuiven jullie uit.

Op welke dag?

FIL

De 15de november.

MARCEL

Het feest van de dynastie.

MARTHA

Dat wist jij vroeger allemaal niet.

DINA

De opleiding in Brussel begint al vruchten af te werpen.

FIL

En?

MARCEL

Gewestbeambte. Dat is het enige wat ik tot hiertoe weet.

RENE

Waar in Congo? Schrijf een kaartje. Mijn zoontje verzamelt postzegels.

MARCEL

Er is ons gezegd dat we halverwege de reis een telegram krijgen.

MARTHA

Spannend, he!

DINA

Stel je voor dat je in de brousse zit bij de apen.

FIL

Dat kan.

MARCEL

Ter hoogte van Tenerife weet ik waar mijn post ligt.

MARTHA

Dat wachten, he!

4de scène

DINA

Met de boot... drie weken

Met de Sabena duurt het niet zo lang.

FIL

Het is wel duurder.

MARTHA

't Zou plezant zijn, mochten we op dezelfde boot zitten.

FIL

Marcel, wanneer worden jullie ingeënt?

MARCEL

Eén van de dagen... tyfus en tetanus.

FIL

Heel belangrijk: hygiëne.

DINA

Wees extra voorzichtig, zeker met de boys.

MARCEL

Voortdurend handen wassen, als het kan tientallen keren per dag.

DINA

Als je een neger aanraakt...

FIL

Dinaaa!

MARCEL

Pillen nemen tegen malaria.

Martha, vanmiddag gaan we inpakken.

FIL

Begin op tijd.

MARTHA

Hebben we genoeg aan twee reiskoffers voor kleren.

DINA

Het is er warm: veel moet je niet aantrekken.

De blikken van de negers.

5de scène

RENE

'k Ben er weer. Aangetekend.

MARCEL

Compagnie Maritime Belge.

MARTHA

En?

MARCEL

De 15de november. Dat is dus...

MARTHA

'k Moest het nog zeggen. Tof!

RENE

Hier, de gemeente. Teken is af.

MARCEL

't Is niet waar!

MARTHA

Hoe?

MARCEL

't Komt allemaal in een stroomversnelling.

De 15de moeten we ook uit ons huis.

RENE

Jullie naar Congo... de buurt...

MARCEL

Met een bulldozer...

MARTHA

Met een schop leggen ze het hier niet plat.

MARCEL

Zeg, René, moet jij geen whiskyglazen hebben?

RENE

Ik ben al blij met een pintje.

MARTHA

Dat is wel een trouwcadeau. Mee.

MARCEL

We staan de 15de met z'n vieren op straat.

RENE

Je zult niet lang moeten slapen.

MARTHA

Wanneer worden de koffers opgehaald?

MARCEL

De CMB zal nog wel een brief sturen.

RENE

Allez, tot morgen misschien.

MARTHA

Je ouders verwittigen.

MARCEL

Wat gebeurt er met de meubels?

6de scène

*Buldozergeluiden –de scène is een ruïne- vier personages met tassen in de hand-
negertje (beeldje) ligt op het puin*

MARTHA

Voeding Mart.

MARCEL

Als we over drie jaar terugkomen, waar moeten we dan naartoe?

DINA

Zorgen voor later.

FIL

De gemeente laat er geen gras over groeien. In Congo is alles trager.

MARTHA

Gelukkig dat de onderpastoor de meubelen is komen halen.

DINA

Er zijn overal behoeftigen. Pastoors en paters verrichten overal goed werk.

MARCEL

Martha, kijk daar?

MARTHA

Hoe kon ik hem vergeten.

DINA

Je gaat hem toch niet meenemen. Er zijn er ginds genoeg.

MARTHA

Vanaf het eerste moment van de winkel, was hij bij mij.

DINA

Dit is voorbij. Naar het Steen.

FIL

We hebben tijd. De Albertville vertrekt pas vanavond.

MARTHA

Kom hier, dat ik je over je krullenbol aai.

DINA

Ja. Wat doen we ondertussen in Antwerpen?

FIL

Sfeer snuiven.

MARCEL

Dat we genoeg hebben voor drie jaar.

DINA

En op tijd eten en drinken.

MARTHA

Stoofvlees met frieten?

7de scène

Een loopbrug naar de coulissen – havengeluiden – beiaard van kathedraal

MARTHA

Naar de zaal toe

Amai, wat volk!

DINA

Toen wij de eerste keer vertrokken, kon je ook over de koppen lopen.

MARTHA

Vader en moeder van Marcel komen vanuit de zaal naar podium

Marcel, daar: je ouders.

MARCEL

Hey, vader, moeder.

VADER

We dachten dat de boot was vertrokken.

MOEDER

Dat is een grote Flandria.

MARCEL

De Albertville.

MOEDER

En dat allemaal voor Sint-Anneke.

VADER

Laat ze maar in haar gedachten.

MARTHA

Tof dat je ons komt uitwuiwen.

VADER

Volgende week ben je niet terug.

FIL

Och, wat is drie jaar.

VADER

Op onze leeftijd...

MOEDER

En al dat volk moet over.

MARCEL

Kom hier, moeder, vader, dat ik jullie nog eens goed vastpak.

MOEDER

Maar ik ga mee. Wij allemaal.

MARTHA

Moeder... tot...

MOEDER

In het restaurant graag aan het raam.

Die denken allemaal: voor de laatste keer mosselen.

Dina, Fil en Martha op de loopbrug

MOEDER

Kom aan, vader.

VADER

Laat de haastigen maar voorgaan.

MOEDER

Er zullen toch genoeg mosselen zijn.

Iedereen wuift naar elkaar- Marcel blijft in het midden staan en twijfelt – licht dooft uit